

nikozikozi kano mangozikozi a ciring no tao do pongso

雅美（達悟）語的畫圖與圖畫

ヤミ（タオ）語の「絵を描く」と「絵」

“To Draw” and “Picture” in the Yami/Tao Language

文 | sinan Sakayan 希孺・紗昏燕（台東縣蘭嶼鄉文史工作者）

teymateneng o inapo no tao a
nimangamaog so pia citaen do mata a volavolaw, akman so nitaliodod a mata no tatala kano taotao, ya tongai siciaikoaya am da na ineynaraen a yapadeketen do meyciamadadayan a warawara kano kalovolovotan no tao. nokapanoma pa am tatala o vatekan da so volavolaw. am amian so tao a mapangay so mikazawawang do tangbad kano akmi ozong no kagling a pangain da do tomok. mai rana o cikok do irala am, mian rana so tao a amlino so nivatekan da ilek kano ipasalaw do tapi no makarang.

nakenakem nokakoa

nokakoa am, zateb o ipikozi da so volavolaw do tatala. motdeh ko pa am mamizing ko o rarakeh a manci no “kozien mo do dang.” koan da a ciring, no mian so mitatala do ili a keyan no mamizing a ciring “ya sia na mangozikozi so pangaapan da” am, papoen da rana kapivatek so tatala. aro o aingan no

達悟族 祖先獨特的創作——mata no tatala（紅白黑船眼）、taotao（人形紋）圖案，在今日被大量複製，繪製或刻紋於各類作品或展場上。當初，先人是將圖案畫在船板上，其他圖案如mikazawawang（直條紋）雕刻於房子主要結構之一的tangbad（木牆），而ozong no kagling（羊角紋）雕刻於tomok（宗柱）。國民政府之後，少數族人以取得的塗料，在自家的makarang/saza（工作房或高屋）繪製白毛魚或白腹鯉鳥等圖案。

早期的觀念

早期，族人以木炭將圖案描繪於船板或木板上。小時候聽長輩說“kozien mo do dang.”（在那邊畫線條。）如果村裡有人造拼板舟，他人在敘述其進度時，會說“ala ya sia mangozikozi so pangaapan.”（他們在畫圖案了。）以表示下一步就要雕刻了。kozi是「畫」；kozien是「畫上去」，也有「做記號；寫字；劃傷」之意，例如：“ya nimakozi no aztet ko no

peypeypangayan no kozi.

o volavolaw do tatala am neypia na nitaid no adan a tao do tao do pongso, am o vaay kano makarang am ji ngozikozi a vatkan ta makaniow. no maniring sira o rarakeh nokakoa “no mangozikozi do vaay kano makarang am makasisiat so mapi vaay sia tao a makararaet.” nimapo nokakoa, no ikakza o niamaog no iciatatao a volavolaw am, to pingina ka ineynara sia, no ji a koan sosang am mapatoro sira.

nakenakem siciaikoa ya

mai o Nipong do pongso eya am, macinanano rana o tao do ciriciring da, amian rana so vakong a peykozikozi da, kaboangan da rana o vayo a ciring “sega” na ka to ngai an siciaikoa ya. o nisega do vakong am piciringen no adan a tao a cinozikozi, am yaaroaro pa yamanci no nisaga. mian so mingaran so vakong a milida do pasapasalan, no manmek o tao am, apen da o apa na irasey so yanan no mabcik a piraranoman, o apa na am kaman so vakong so kalavalavang.

no valingkaden o vakong a keyan no cinozikozi am, sega do vakong koan, no mian so nisegan a tao am, avoavong do vakong koan. no kakoa am kanioen no tao o amdekek a avong no kataotao. ni mian so asa ka nikat da tao a nigamo da “taotao do tatala am akman ji mo.” mamizing na am to rana angey do ili da, ta o ji na migonagoney a tao am mian do vakong.

kayo.”（我的小腿被木頭劃傷了。）kozien在語音上應唸成kozoin。疊詞kozikozi原為「重複畫」的意思，現在是指「漫無目的地畫」或「亂畫」，例如：“na kozikozi o vakong mo.”（他在你的書本上亂畫。）

拼板舟工藝是達悟族的經典代表作之一，相較於船的奔放圖案，主屋以及高屋就有禁忌了。老人家表示，在主屋以及高屋繪圖雕刻，會對屋主招致災難，是很不吉利的事。另外，達悟族很早就有尊重版權的觀念，如果要複製使用，必須以物換圖騰，否則盜用別人的版權被發現，一定會遭求償。因此，繪圖者須有新的創意，所畫的圖才有價值並且流傳。

現代的觀念

日治時期，紙張引進蘭嶼，族人開始進學校受日本教育，也接觸到用筆在紙張上寫字和畫圖。自此引用日語譯音稱「畫圖」為missega或meysega（村落習慣用語差異）。所呈現的「圖畫」，年老族人稱cinozikozi，今普遍講sega，例如：“ya apia citaen o sega do vakong.”（書上的圖畫很好看。）vakong是一種植物，漢語名為文殊蘭（又稱文殊蘭），去綠葉剝取柱型基部，是達悟族人燒貝灰時，包裹盛放熱貝殼的壺身，有隔熱作用。剝掉外層的文殊蘭，裡層片片潔白如白紙，微乾後可在其上書寫及繪圖，所以，「紙」與「書」均亦謂之vakong。

「書中的圖畫」既可稱cinozikozi do vakong或sega do vakong，又可稱avoavong do vakong，avoavong為「像」之意，原意為「影子」，延伸為「圖像」。傳統上，族人對於非具體的圖像甚為排斥，甚至視為鬼怪。曾經有一個部落有新船落成，其中有一個人開外村賀客玩笑說：「船上的人形紋像你。」結果客人拒絕主人的挽留，憤而離去。這也就是族人為何相當厭惡遊客隨意對人拍照，因為人是活的，相片裡的靜物卻是死的。◆

